វិធានការការពារ ជនរងគ្រោះ និង សាក្សី នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

១) គោលបំណងនៃការផ្តល់វិធានការការពារ

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីវិនិច្ឆ័យទោសចំពោះមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ និង ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលកើតឡើងនៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ចាប់ពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ។ ឧក្រិដ្ឋកម្មជាច្រើនបានកើតឡើងស្ទើរគ្រប់ទីកន្លែងនៃប្រទេសប្រទេសកម្ពុជា ។ នៅក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះក្តីទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ និង ធំធេង បែបនេះ បញ្ហាសន្តិសុខ និងសុវត្ថិភាពទទួលបានការយកចិត្តទុកដាក់ជាខ្លាំង ។ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា[១] វិធានផ្ទៃក្នុង[២] និង បទបញ្ញត្តិផ្សេងៗទៀត[៣] បានតម្រូវឲ្យអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវធ្វើការធានា និងការពារសន្តិសុខជូនជនរងគ្រោះដែលជា អ្នកប្តឹង ឬ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសាក្សី ឲ្យបានត្រឹមត្រូវ ។ បន្ថែមពីលើការផ្តល់សន្តិសុខផ្នែកផ្លូវកាយ វិធានការការពារនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ (តាមរយៈអង្គភាពគាំពារសាក្សី និងអ្នកជំនាញ) បានធានាផ្តល់ការការពារសន្តិសុខផ្នែកផ្លូវចិត្ត (ភាពតានតឹងផ្លូវចិត្ត និង អារម្មណ៍) ដល់អ្នកដែលមានការព្រួយបារម្ភថា នឹងអាចមានអ្វីមួយកើតឡើងដោយសារការផ្តល់សក្ខីកម្មរបស់ខ្លួន ។បុព្វហេតុនៃការផ្តល់ការការពារផ្នែកផ្លូវចិត្ត ដោយសារ «សាក្សីជាច្រើនមានអារម្មណ៍ភ័យខ្លាច និងច្របូកច្របល់ នៅមុនពេលចូលខ្លួនផ្តល់សក្ខីកម្ម ហើយត្រូវការជំនួយ ការ

១-មាត្រា ៣៣ថ្មី ចែងថា«*អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញរបស់សាលាដំបូង ត្រូវប្រព្រឹត្តទៅឲ្យបានត្រឹមត្រូវ និង ឆាប់រហ័សទៅតាមនីតិវិធីជាធរមាន ដោយមានការគោរពយ៉ាងពេញលេញនូវសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទ និងមានការការពារឲ្យបានត្រឹមត្រូវចំពោះជនរងគ្រោះ និង សាក្សី* [..]» ។

២-វិធាន ២៩ ចែងថា «*អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវធានាអំពីកិច្ចការពារដល់អ្នកប្តឹង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសាក្សី* [..]» ។

៣-បទបញ្ញត្តិទាំងនោះរួមមាន កិច្ចព្រមព្រៀងបំពេញបន្ថែមស្តីអំពីសន្តិសុខ និងសុវត្ថិភាព និង សេចក្តីណែនាំអនុវត្តអំពីវិធានការការពារ ។

ធានានិងព័ត៌មានអំពីអ្វីដែលនឹងអាចកើតឡើង» ។[៤] ដូច្នេះគោលបំណងនៃការផ្តល់វិធានការការពារជូនដល់ជនរងគ្រោះ និង សាក្សី គឺដើម្បីធានាថា អ្នកទាំងនោះមានសន្តិសុខ សុវត្ថិភាព និង មានភាពសុខស្រួលក្នុងការ ប្តឹងបរិហារ ឬ ប្តឹងទាមទារសំណង និង ផ្តល់សក្ខីកម្មអំពីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលកើតឡើងនៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។

២) ប្រភេទ និង វិសាលភាពនៃវិធានការការពារ

វិធានការការពារនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាមានច្រើនយ៉ាង ។ វិធានការទាំងនេះត្រូវបានប្រើដើម្បីលាក់បាំងអត្តសញ្ញាណរបស់បុគ្គលដែលទទួលបានការការពារ ។ នៅពេលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះសម្រេចផ្តល់វិធានការការពារជូនដល់អ្នកប្តឹង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬ សាក្សីណាម្នាក់ នោះវិធានការមួយចំនួនដូចខាងក្រោម អាចនឹងត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីការពារអត្តសញ្ញាណរបស់បុគ្គលនោះ ដោយៈ[៥]

ក-កំណត់យកអាស័យដ្ឋានរបស់មេធាវីរបស់បុគ្គលនោះ ឬ របស់សមាគមជនរងគ្រោះរបស់បុគ្គលនោះ ឬ របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ជាអាស័យដ្ឋានទំនាក់ទំនងរបស់បុគ្គលដែលទទួលបានការការពារនោះ ។ គួរកត់សម្គាល់ថា ករណីនេះ ត្រូវបានអនុវត្តនៅពេលដែលការធ្វើទំនាក់ទំនងដោយផ្ទាល់ជាមួយបុគ្គលនោះ អាចធ្វើឲ្យគាត់មានគ្រោះថ្នាក់ដល់ជីវិត ឬដល់សុខមាភាព (វិធាន ២៩(២)) ។

ខ-ប្រើរហស្សនាមនៅពេលនិយាយសំដៅទៅរកជនដែលត្រូវការពារនោះ ។

គ-អនុញ្ញាតឲ្យធ្វើកំណត់ហេតុសួរយកចម្លើយរបស់ជននោះ ដោយមិនចាំបាច់សរសេរអត្តសញ្ញាណរបស់ជននោះនៅក្នុងសំណុំរឿង ។

ឃ-នៅពេលជនត្រូវចោទ ឬ ជនសង្ស័យស្នើឲ្យមានការឆ្លើយតទល់គ្នាជាមួយជននោះ គេអាចប្រើប្រាស់បច្ចេកទេសដែលអនុញ្ញាតឲ្យមានការចូលរួមពីចម្ងាយ ឬ បំប្លែងសំឡេងដើម ឬបិទបាំងភិនភាគរបស់ជននោះ ។

៤-"វិធានការការពារនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីនៅ អ.វ.ត.ក " ចុះផ្សាយថ្ងៃទី៣ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៣ ដោយលោកស្រី វេនឌី ឡូបវីន អ្នកសម្របសម្រួលនៃអង្គភាពគាំពារសាក្សី និង អ្នកជំនាញ ។ អាចរកបានក្នុងគេហទំព័រៈ http://www.eccc.gov.kh/blog/2013/05/03/26296

៥-វិធាន ២៩ កថាខណ្ឌ ៤ ។

ថ្ងៃទី៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៣

ង- ជាករណីលើកលែងចំពោះគោលការណ៍សវនាការជាសាធារណៈ អង្គជំនុំជម្រះអាចរៀបចំផ្នែកដំណើរការនីតិវិធីណាមួយជាសម្ងាត់ ឬ អនុញ្ញាតឲ្យបង្ហាញភស្តុតាងតាមរយៈប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិច ឬ ប្រើប្រាស់មធ្យោបាយពិសេសៗដទៃទៀត ។

វិធានការសម្រាប់ការពារ អ្នកប្តឹង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង សាក្សី ត្រូវបានពង្រីកបន្ថែមទៀតតាមរយៈសេចក្តីណែនាំស្តីពីការអនុវត្តវិធានការការពារនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ។[៦] មាត្រា ៣ (ស្តីអំពីវិសាលភាពនៃវិធានការការពារ) នៃសេចក្តីណែនាំនេះចែងថាៈ

៣.១) បន្ថែមពីលើវិធានការការពារដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ២៩(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះ អាចចេញវិធានការដូចខាងក្រោមៈ

ក- បង្គាប់ឲ្យធ្វើកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬ កំណត់ហេតុនៃផ្នែកពិសេសណាមួយនៃនីតិវិធី ដោយរក្សាទុកតាមរបៀប"បិទស្លាកបោះត្រា" ។

ខ- ហាមឃាត់សាធារណជនចូលពិនិត្យមើលឯកសារពិសេសណាមួយក្នុងសំណុំរឿង ឬ ទទួលបាននូវសំណុំឯកសារ ដែលបង្ហាញពីអត្តសញ្ញាណនៃបុគ្គលដែលត្រូវការពារ ។

គ- ចេញវិធានការដើម្បីការពារជារូបវន្តដល់បុគ្គលដែលត្រូវការពារ ជាពិសេសការផ្តល់ជាកន្លែងស្នាក់នៅដែលមានសុវត្ថិភាព នៅក្នុង ឬ ក្រៅប្រទេសកម្ពុជា ដោយអនុលោមទៅតាមកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីអំពីការផ្លាស់ប្តូរលំនៅដ្ឋាន ។គួរបញ្ជាក់ថា បទបញ្ញត្តិនេះមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាទៅនឹងវិធាន ២៩(៧) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ។ វិធាននេះចែងថា " ក្នុងករណីចាំបាច់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះ អាចបង្គាប់ឲ្យមានការធានាសមស្របតាមផ្លូវតុលាការ ដូចមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងនេះ និង/ឬ ការការពារជារូបវន្តដល់ជនរងគ្រោះ ឬសាក្សី ដោយឲ្យស្ថិតនៅក្នុងលំនៅដ្ឋានសុវត្ថិភាព ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឬនៅឯបរទេស" ។

ឃ- បន្ថែមពីលើវិធាន ២៩(៤)(ខ) ដកចេញនូវរាល់កំណត់ហេតុទាំងឡាយពីសំណុំរឿងដែលឲ្យគេស្គាល់នូវអត្តសញ្ញាណរបស់បុគ្គលដែលត្រូវការពារ ឬ ព័ត៌មានផ្សេងទៀតដែលអាចបង្ហាញអំពីអត្តសញ្ញាណ ឬទីកន្លែង ។

៦- "សេចក្តីណែនាំអនុវត្តអំពីវិធានការការពារ អ.វ.ត.ក/០៣/២០០៧/វ០១" វិសោធនកម្មថ្ងៃទី ២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ ។ អាចរកបានៈ http://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/legal-documents/PD-Protective-Measures-Eng_0.pdf

៣.២) ដើម្បីអនុវត្តវិធានការការពារ ជាពិសេសបើតក្នុងអំឡុងពេលនៃនីតិវិធីតទល់គ្នារបស់ភាគី និង សវនាការ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះ អាចប្រើមធ្យោបាយអេឡិចត្រូនិចដូចខាងក្រោមៈ

ក-ការបំប្លែងសំឡេង ឬ ទម្រង់រូបកាយ របស់បុគ្គលដែលត្រូវការពារ ។

ខ-ការប្រើប្រព័ន្ធរូបភាព និង សំឡេង ជាពិសេស *Videoconferencing or closed circuit television*

គ-ការប្រើតែមធ្យោបាយសំឡេងក្នុងការទំនាក់ទំនង ។

ឃ-មធ្យោបាយអេឡិចត្រូនិចដទៃទៀត ដែលអាចការពារបុគ្គលដែលត្រូវការពារនោះ ។

៣.៣) សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះ តាមករណីសមស្រប ត្រូវធានាថា នៅពេលផ្តល់ធាតុផ្សំនៃភស្តុតាងណាមួយ បុគ្គលដែលត្រូវការពារត្រូវបានផ្តល់ព័ត៌មានថា សក្ខីកម្មរបស់ខ្លួន ឬ អត្តសញ្ញាណរបស់បុគ្គលនោះ អាចនឹងត្រូវបញ្ចេញឲ្យដឹងនៅក្នុងដំណាក់កាលនៃសំណុំរឿងផ្សេង [...] ។

ក្រៅពីវិធានការទាំងអស់ដូចបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ វិធានការមួយចំនួនទៀតសម្រាប់ការពារសាក្សី អាចរកបាននៅក្នុងវិធាន ២៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។ តាមរយៈវិធាននេះ សាក្សីអាចទទួលបានការធានាថា សក្ខីកម្មរបស់ខ្លួននឹងត្រូវបានរក្សាជាការសម្ងាត់ ហើយនឹងមិនត្រូវបានប្រើសម្រាប់ចោទប្រកាន់មកលើខ្លួនឡើយ ។ ករណីនេះនឹងត្រូវអនុវត្តនៅពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះ តម្រូវឲ្យសាក្សីនោះឆ្លើយសំណួរណាមួយដែលអាចដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង ។

ជាគោលការណ៍ នៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ពោលគឺចាប់តាំងពីដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេតបឋម ដែលធ្វើឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា រហូតដល់ដំណាក់កាលជំនុំជម្រះសេចក្តី ក្នុងឋានៈជាសាក្សី គឺមានសិទ្ធិបដិសេធក្នុងការឆ្លើយទៅនឹងសំណួរ ឬ ធ្វើអំណះអំណាងណាមួយដែលនាំឲ្យដាក់ពិរុទ្ធភាពលើខ្លួនឯង ។ សិទ្ធិនេះហៅថា «សិទ្ធិមិនធ្វើសក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង» ។ ដូច្នេះ នៅពេលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះតម្រូវឲ្យសាក្សីឆ្លើយសំណួរមួយ ឬច្រើន សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះត្រូវធានាថា ភស្តុតាងដែលឆ្លើយតបនឹងសំណួរនោះ ៖

ក-ត្រូវរក្សាជាការសម្ងាត់ និង មិនត្រូវបើកចំហរដល់សាធារណជន និង/ឬ

ខ-មិនត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយផ្ទាល់ ឬ ដោយប្រយោល ប្រឆាំងនឹងសាក្សីនោះនៅក្នុងការចោទប្រកាន់បន្តបន្ទាប់ទៀត ដែលធ្វើឡើងដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញឡើយ ។[៧]

គួររំឭកថា ការធានាដូចបានបញ្ជាក់នៅក្នុងចំណុច "ខ" ខាងលើនេះ គឺនៅមានហានិភ័យនូវឡើយសម្រាប់សាក្សី ។ នៅក្នុងចំណុចនេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះ ផ្តល់ការធានាជូនសាក្សីឲ្យរួចផុតពីយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ប៉ុន្តែពុំបានផ្តល់ការធានាឲ្យរួចផុតពីយុត្តាធិការរបស់តុលាការជាតិឡើយ ។ និយាយឲ្យខ្លី សាក្សីនោះពុំទទួលបានការធានាឲ្យរួចផុតពីការចោទប្រកាន់ ដែលអាចនឹងធ្វើឡើងដោយតុលាការជាតិឡើយ ។

៣) នីតិវិធី និង លក្ខខណ្ឌក្នុងការទទួលបានវិធានការការពារ

វិធាន ២៩(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា *"តាមការផ្តួចផ្តើមគំនិតរបស់ខ្លួន ឬ តាមពាក្យសុំ និងក្រោយពេលពិគ្រោះយោបល់ជាមួយអង្គភាពគាំពារជនរងគ្រោះ ឬ អង្គភាពគាំពារសាក្សី និងអ្នកជំនាញ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះ អាចចាត់វិធានការសមស្របដើម្បីការពារ អ្នកប្តឹង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង សាក្សីដែលមកបង្ហាញខ្លួន ប្រសិនបើការបង្ហាញខ្លួននោះអាចធ្វើឲ្យអាយុជីវិតសុខមាលភាព ឬ ក្រុមគ្រួសារ ឬ ញាតិជិតស្និទ្ធរបស់ពួកគេត្រូវស្ថិតក្នុងសភាពគ្រោះថ្នាក់ធ្ងន់ធ្ងរ ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះ អាចចេញដីកាបែបនេះ តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន ក្នុងករណីដែលមានការបង្ហាញអំពីហានិភ័យបែបនេះនៅក្នុងសំណុំរឿង [...]"* ។ យោងតាមវិធាននេះ ការផ្តល់វិធានការការពារជូន អ្នកប្តឹង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង សាក្សី ជាសិទ្ធិអំណាចផ្តាច់មុខរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និង អង្គជំនុំជម្រះ ។[៨] ដូច្នេះ ភាគីណាមួយ (ឬមេធាវីរបស់ភាគីនោះ) ដែលមានបំណងស្នើសុំវិធានការការ ត្រូវធ្វើសំណើសុំជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដាក់ជូន (តាមរយៈក្រឡាបញ្ជី ឬ មន្ត្រីទទួលបន្ទុកកិច្ចការសំណុំរឿង) សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះ ។ សំណើសុំវិធានការការពារជនរងគ្រោះ និង សាក្សី ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យបន្តដាក់ក្នុងរយៈពេល ១៥ថ្ងៃបន្ថែមទៀត បន្ទាប់ពីដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះចូលជាស្ថាពរ ។ ផុតពីរយៈពេលនេះ នឹងមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឡើយ លើកលែងតែមាន"ករណីពិសេស" ប៉ុណ្ណោះ ។

លក្ខខណ្ឌក្នុងការទទួលបានវិធានការការពារនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ត្រូវបានកម្រិតយ៉ាងតឹងរឹង ។ អ្នកដាក់ពាក្យសុំវិធានការការពារ ត្រូវបានតម្រូវឲ្យបង្ហាញអំពីការភ័យខ្លាចជាក់ស្តែងរបស់ខ្លួន (ឬសាច់ញាតិរបស់ខ្លួន) ព្រមទាំងអត្ថិភាពនៃភស្តុតាងដែលបង្កើតឲ្យមានការភ័យខ្លាចនោះ ។ បានន័យ

៧-វិធាន ២៨ កថាខណ្ឌ ៣ ។

៨-សូមមើលបន្ថែមនៅត្រង់មាត្រា ១ នៃសេចក្តីណែនាំអនុវត្តអំពីវិធានការការពារ ។

ការយល់ឃើញអំពីការគ្រោះថ្នាក់បែបអនោម័តរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ពុំទាន់គ្រប់គ្រាន់សម្រាប់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះ ពិចារណាក្នុងការផ្តល់វិធានការការពារឡើយ ។ បុគ្គលនោះចាំបាច់ត្រូវបង្ហាញបន្ថែមទៀតអំពីហានិភ័យពិតប្រាកដ ដែលអាចបង្ករឲ្យមានព្យសនកម្មមកលើរូបខ្លួនផ្ទាល់ ឬ ក្រុមគ្រួសាររបស់ខ្លួន ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតធ្លាប់បានបញ្ជាក់ថា "ពាក្យសុំនោះ [ពាក្យសុំវិធានការការពារ] ត្រូវបញ្ជាក់ឲ្យបានច្បាស់អំពីអត្តសញ្ញាណរបស់ភាគី និងបុគ្គលទាំងអស់ដែលត្រូវទទួលវិធានការការពារ និងត្រូវបញ្ជាក់ថា ប្រសិនបើមិនមានវិធានការការពារទេនោះ អាយុជីវិត និង សុខមាលភាពរបស់បុគ្គលទាំងនេះ ឬក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគេ នឹងស្ថិតក្នុងគ្រោះថ្នាក់" ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយោងទាំងស្រុងចំពោះការលើកឡើងនេះ និង បញ្ជាក់បន្ថែមថា "[...] វិធានការការពារត្រូវបានផ្តល់ឲ្យតាមករណីនីមួយៗ នៅពេលដែលសំណើនោះមានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ស្តីអំពីអត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ និងការបញ្ជាក់ដ៏លម្អិតអំពីគ្រោះថ្នាក់ ឬ ព្យសនកម្ម ដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ឬ ក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគេនឹងប្រឈម ។ បន្ថែមពីនេះទៀត ពាក្យសុំនោះចាំបាច់ត្រូវឲ្យមានការបញ្ជាក់ពីការភ័យខ្លាចដ៏ពិតប្រាកដរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ និង ក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគេ ព្រមទាំងអត្ថិភាពនៃមូលហេតុដ៏ច្បាស់លាស់ចំពោះការភ័យខ្លាចនេះ"[៩] ។

គួរកត់សម្គាល់ថា ការតម្រូវឲ្យបំពេញលក្ខខណ្ឌទាំងនេះ ជនរងគ្រោះដែលជា អ្នកប្តឹង ឬ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង សាក្សី ទំនងជាមានការលំបាកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងដើម្បីទទួលបានវិធានការការពារ ។ ពិតប្រាកដណាស់ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង សាក្សី អាចមានភាពងាយស្រួលក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងទាំងនេះ ដោយផ្តល់ព័ត៌មានលម្អិតអំពីគ្រោះថ្នាក់ ឬព្យសនកម្មដែលនឹងត្រូវប្រឈម ប្រសិនបើរូបគាត់ (ឬក្រុមគ្រួសាររបស់ខ្លួន) ត្រូវបានគំរាមកំហែង (តាមរយៈពាក្យសម្តី ឬព្រឹត្តិការណ៍ជាក់លាក់ណាមួយ) មុនពេលចូលខ្លួនទៅផ្តល់សក្ខីកម្មនៅតុលាការ ។ ក្រៅពីលក្ខខណ្ឌនេះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង សាក្សី នឹងមានការលំបាកក្នុងការបង្ហាញអំពីហានិភ័យដែលខ្លួនត្រូវប្រឈម ។

៩- សេចក្តីសម្រេចអំពីវិធានការការពារសម្រាប់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី០២ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារលេខ E71 កថាខណ្ឌ ៧ ។ អាចរកបានក្នុងគេហទំព័រៈ http://www.eccc.gov.kh/document/court/14576 ។ សូមមើលបន្ថែមនៅអនុសារណៈរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពី "សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំវិធានការការពារទាំងអស់នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ចម្លើយតបទៅនឹងសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំឲ្យកោះហៅដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈ្មោះ ស សារិន សាជាថ្មី និងបន្ទាប់ឲ្យមានការវាយតម្លៃជាផ្លូវការមួយពីតម្រូវការចាំបាច់សម្រាប់វិធានការការពារ" ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារលេខ E293 កថាខណ្ឌ ៧ ។ អាចរកបានៈ http://www.eccc.gov.kh/document/court/26741

៨) ការអនុវត្តន៍ និង បញ្ហាប្រឈម

នៅក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះសេចក្តីទៅលើសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តាប់សក្ខីកម្ម ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សាក្សី និង អ្នកជំនាញ សរុបទាំងអស់ ៩២រូប ។ ក្នុងចំណោមអ្នកទាំងនេះ ពុំមានបុគ្គលណាម្នាក់ទទួលបានវិធានការការពារឡើយ ។ នៅពេលចូលដល់បន្ទប់សវនាការភ្លាម អ្នកទាំងនោះត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះសួរលម្អិតអំពីអត្តសញ្ញាណរបស់ខ្លួន ទីលំនៅបច្ចុប្បន្ន និងឈ្មោះឪពុកម្តាយ ប្តី ឬប្រពន្ធ ជាដើម ដែលអាចធ្វើឲ្យសាធារណជនស្គាល់យ៉ាងច្បាស់ ។ នៅពេលផ្តល់សក្ខីកម្មសាក្សី និង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមួយចំនួនត្រូវបាន ភាគី ឬ អង្គជំនុំជម្រះ សួរដេញដោលយ៉ាងលម្អិតអំពីអង្គហេតុឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយ ឈ្មោះជនដៃដល់ និង ខ្សែសង្វាក់នៃការបញ្ជាឲ្យប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ ។ ការសួរដេញដោលត្រូវបានធ្វើជាសាធារណៈ ហើយមានពេលខ្លះមានការផ្សាយបន្តផ្ទាល់តាមទូរទស្សន៍ ដែលអាចមើលបាននៅទូទាំងប្រទេស ។

ករណីទាំងនេះ តើអាចមានការភ័យខ្លាចយ៉ាងណាសម្រាប់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង សាក្សីទាំងនៅក្នុងអំឡុង និង ក្រោយពេលសវនាការ នៅពេលដែលសក្ខីកម្មរបស់ខ្លួនត្រូវបានគេស្តាប់ឮជាសាធារណៈ ។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ស សារិន បានសម្រេចឈប់ផ្តល់សក្ខីកម្មនៅពាក់កណ្តាលទីនៅពេលសហព្រះរាជអាជ្ញាសួរដេញដោលអំពីវគ្គរៀនសូត្រនយោបាយ ដែល ស សារិន បានចូលរួមក្រោមបទបញ្ជាទំនុកបម្រុងរបស់ នួន ជា និង ខៀវ សំផន។ ស សារិន បានផ្តល់ហេតុផលថា គាត់មានការភ័យខ្លាចអំពីបញ្ហាអសន្តិសុខ ដែលនឹងអាចគំរាមកំហែងដល់ក្រុមគ្រួសារ ឬ អាយុជីវិតរបស់គាត់ដែលជាលទ្ធផលនៃការផ្តល់សក្ខី កម្មរបស់ខ្លួន ។ ស សារិន អះអាងទៀតថា ផាន់ ផោ ត្រូវបានគេសម្លាប់ដោយសារគាត់និយាយអំពីនយោបាយរបស់ខ្មែរក្រហម ។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនេះ ស្នើសុំការអន្តរាគមន៍ពីអង្គការសហប្រជាជាតិ និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដោយចាត់តាំងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធចំនួន ៤នាក់ ដើម្បីការពាររហូតដល់គាត់អស់ជីវិត (ដែលរាល់ការចំណាយផ្សេងៗ ដូចជា ប្រាក់បៀវត្សន៍ បាយទឹក ។ល ។ សម្រាប់អ្នកការពារទាំងនោះ ជាបន្ទុករបស់រដ្ឋ) ក្នុងករណីដែលអង្គជំនុំជម្រះនៅតែចង់ឲ្យគាត់ផ្តល់សក្ខីកម្មអំពីអ្វីដែល នួន ជា និង ខៀវ សំផន បានអប់រំនៅក្នុងវគ្គរៀនសូត្រនយោបាយនោះ ។ ជាការឆ្លើយតប អង្គជំនុំជម្រះបញ្ជាក់ថា "...សំណើរបស់លោកដែលបានសុំឲ្យអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ផ្តល់កិច្ចការពារសន្តិសុខសម្រាប់រូបលោកចាប់ពីពេលនេះ រហូតដល់អស់មួយជីវិតនោះ គឺមិនមានហេតុផលសមស្របទេ ។ អង្គជំនុំជម្រះសូមជម្រាបផងដែរថា អង្គជំនុំជម្រះគ្មានយុត្តាធិការសម្រេចតាមសំណើរបស់លោកបែបនេះទេ ។ អង្គជំនុំជម្រះក៏មិនសម្រេចផ្តល់នូវវិធានការផ្សេងៗទៀតជូនលោកដែរ ។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះសម្រេចបញ្ចប់ការស្តាប់សក្ខីកម្មរបស់លោក

ត្រឹមនេះ [...]» ។[១០] នៅសវនាការថ្ងៃទី២៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់បន្ថែមថា វិធានការដែល ស សារិន ស្នើសុំនោះ «នៅក្រៅសមត្ថកិច្ចនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃ អ.វ.ត.ក នេះ មិនអាចអនុវត្តបានទេ ។ [...] អង្គជំនុំជម្រះមិនមានយុត្តាធិការផ្តល់នូវកិច្ចការពារដូចដែលលោក [ស សារិន] បានស្នើសុំ ។ ដូចជាការដែលលោកស្នើសុំឲ្យចាត់វិធានការដាក់កងកម្លាំងការពារសុវត្ថិភាពលោករហូតដល់អស់មួយជីវិត ឬក៏សុំការផ្លាស់ទីលំនៅទៅនៅក្រៅប្រទេស ដើម្បីរស់នៅក្រៅប្រទេសជាដើមនោះ គឺវាមិនមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះទេ» ។[១១] តាមរយៈសេចក្តីសម្រេចនេះ អាចទាញបានថា ទោះបីវិធាន២៩(៧) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា« ក្នុងករណីចាំបាច់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះ អាចបង្គាប់ឲ្យមានការធានាសមស្របតាមផ្លូវតុលាការ ដូចមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងនេះ និង/ឬ ការពារជារូបវន្តដល់ជនរងគ្រោះ ឬសាក្សី ដោយឲ្យស្ថិតនៅក្នុងលំនៅដ្ឋានសុវត្ថិភាព ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឬ នៅក្រៅប្រទេស» ប៉ុន្តែសម្រាប់ការអនុវត្តនៅតែជួបបញ្ហាប្រឈម ។

គួរបញ្ជាក់ថា សហព្រះរាជអាជ្ញាបានប៉ុនប៉ងម្តងហើយម្តងទៀតក្នុងការស្នើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកោះហៅ ស សារិន (ដោយបង្ខំ) ឲ្យមកផ្តល់សក្ខីកម្មទាក់ទងនឹងបទខុសនាមរបស់ នួន ជា និង ខៀវ សំផន ដែលបានថ្លែងនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំរៀនសូត្រនយោបាយនោះ ។ ប៉ុន្តែសំណើនេះ ត្រូវបានបដិសេធចោល ដោយអង្គជំនុំជម្រះផ្តល់ហេតុផលថា ក្នុងឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺមិនអាចត្រូវបានបង្ខំឲ្យផ្តល់សក្ខីកម្មឡើយ ។[១២]

ដោយៈ ចាន ប្រាថ្នា

ពិនិត្យ និងកែសម្រួលដោយៈ ឆាំង យុ

១០-ប្រតិចារិកសវនាការថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៣ ត្រង់ទំព័រ ៥០-៥១ ឯកសារលេខ E1/185.1 ។ អាចរកបានៈ http://www.eccc.gov.kh/document/court/26348

១១-ប្រតិចារិកសវនាការថ្ងៃទី២៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ត្រង់ទំព័រ ៣១-៣២ ឯកសារលេខ E1/227.1 ។ អាចរកបានៈ http://www.eccc.gov.kh/document/court/27065

១២-ឯកសារលេខ E293 កថាខណ្ឌ ១៣